

Učinci liječenja djece s autizmom

Mandić, Daniela

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:833496>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

DANIELA MANDIĆ

**UČINCI LIJEČENJA DJECE S AUTIZMOM:
PRAKSA U HRVATSKOJ**

Završni rad

Split, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

DANIELA MANDIĆ

UČINCI LIJEČENJA DJECE S AUTIZMOM: PRAKSA U HRVATSKOJ

Završni rad

Predmet: Psihologija

Mentor: Dr. Sc. Gina Sparada

Split, 2021.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
SUMMARY.....	II
UVOD	1
1. AUTIZAM.....	2
1.1. Vrste autizma.....	3
1.2. Simptomi autizma	5
1.3. Dijagnoza i liječenje.....	7
1.4. Uzroci i čimbenici koji utječu na razvoj autizma	8
2.1. Terapije ponašanja i komunikacije	10
2.2. Obrazovne terapije	11
2.3. Obiteljske terapije i ostale terapije.....	12
2.4. Terapija lijekovima	13
2.5. Terapije iz područja alternativne medicine	14
3. AUTIZAM I PRAKSA U HRVATSKOJ	16
3.1. Zakonski okvir	17
3.2. Dijagnostički kriteriji i praksa liječenja autizma u Hrvatskoj	20
3.3. Statistički prikaz oboljelih od autizma u Hrvatskoj (2015.-2019.).....	21
ZAKLJUČAK.....	33
POPIS LITERATURE	34
POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	36

SAŽETAK

Kada je riječ o pojmovnom određenju autizma važno je istaknuti kako se pod istim podrazumijeva bolest u kojoj dijete ne može razviti normalno socijalno ponašanje i normalnu razinu inteligencije. Slijedom navedenog, Američko psihijatrijsko udruženje ističe kako je to neurološki poremećaj kojem uzrok još uvijek nije poznat, ali prema rezultatima dosadašnjih istraživanja uzrok je u sastavu mozga, odnosno u nedovoljnom razvijanju moždanih ćelija tijekom embrijskog razvoja. Postavljenje dijagnoze nije nimalo jednostavan zadatak za liječnike, a nakon postavljanja dijagnoze nužna je primjena terapije. Danas se primjenjuje uglavnom terapija ponašanja i komunikacije u kombinaciji s terapijom lijekovima. Prema prikazu statističkim podataka iz Hrvatskog registra osoba s invaliditetom za razdoblje do 2015. do 2019. godine, iz godine u godinu evidentira je porast osoba s autizmom, a prvo mjesto zauzima Grad Zagreb i Splitsko-dalmatinska županija.

Ključne riječi: autizma, dijagnoza, liječenje, terapija, Hrvatski registar osoba s invaliditetom.

SUMMARY

When it comes to the conceptual definition of autism, it is important to point out that it means a disease in which a child cannot develop normal social behavior and a normal level of intelligence. Consequently, the American Psychiatric Association points out that this is a neurological disorder whose cause is still unknown, but according to the results of previous research, the cause is in the composition of the brain, ie in the insufficient development of brain cells during embryonic development. Making a diagnosis is not an easy task for doctors, and after making a diagnosis, it is necessary to apply therapy. Today, behavioral and communication therapy is used mainly in combination with drug therapy. According to the statistical data from the Croatian Register of Persons with Disabilities for the period from 2015 to 2019, from year to year there is an increase in persons with autism, and the first place is occupied by the City of Zagreb and the Split-Dalmatia County.

Key words: autism, diagnosis, treatment, therapy, Croatian Register of Persons with Disabilities.

UVOD

Predmet završnog rada su učinci liječenja djece s autizmom, a naglasak je stavljen na praksu u Republici Hrvatskoj. S obzirom na predmet završnog rada, rad ima svoj opći i specifični cilj. Opći cilj rada je pojmovno određenje autizma, odnosno prikazuju se vrste autizma, simptomi, dijagnoza, liječenje te uzroci i čimbenici koji utječu na razvoj autizma kod djece. Za potrebe realizacije specifičnog cilja rada analizirana je primjena terapija, zakonski okvir koji regulira predmetno područje, dijagnostički kriteriji i praksa liječenja autizma u Hrvatskoj te je temeljem javno objavljenih Izvješća iz Hrvatskog registra osoba s invaliditetom statistički prikazan broj osoba oboljelih od autizma po županijama za razdoblje od 2015. do 2019. godine.

Tijekom pisanja završnog rada korišteno je nekoliko znanstvenih metoda: metoda analize, metoda sinteze, metode indukcije i dedukcije. Za pisanje teorijskog dijela rada korištena je raspoloživa stručna literatura i dostupni Internet izvori. Za pisanje empirijskog dijela rada korištena su javno objavljena i dostupna Izvješća iz Hrvatskog registra osoba s invaliditetom za razdoblje od 2015. do 2019. godine.

Završni rad podijeljen je pet poglavlja. U uvodnom poglavlju donosi se predmet i cilj rada, metodologija te kratka analiza strukture sadržaja rada. U drugom poglavlju naglasak je stavljen općenito na autizam, odnosno na vrste autizma, simptome, dijagnozu i liječenje te uzroke i čimbenike koji utječu na razvoj autizma. U trećem poglavlju govori se o primjeni terapije, odnosno donosi se analiza terapije ponašanja i komunikacije, obrazovne terapije, obiteljske terapije i ostalih terapija koje se primjenjuju u radu s autističnom djecom, terapije lijekovima i terapije iz područja alternativne medicine. U četvrtom poglavlju donosi se prikaz autizma i prakse u Hrvatskoj, odnosno u ovom poglavlju ponajprije se govori o zakonskom okviru, dijagnostičkim kriterijima i praksi liječenja autizma u Hrvatskoj, te se u konačnici statistički prikazuje broj oboljelih osoba od autizma u Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2019. godine po županijama. Peto poglavlje je zaključak, a na kraju rada nalazi se popis relevantne literature, slika, tablica i grafikona koji su korišteni prilikom pisanja završnog rada.

1. AUTIZAM

Pod pojmom autizma podrazumijevaju se razvojne smetnje koje mogu biti uzrokovane različitim čimbenicima. Drugim riječima, autizma je „bolest u kojoj dijete ne može razviti normalno socijalno ponašanje, ponaša se kompulzivno i ritualno i obično ne uspijeva razviti normalnu inteligenciju“.¹

Nadalje, važno je istaknuti kako je definicija autizma obuhvaćena Dijagnostičkim i statističkim priručnikom petog izdanja Američkog psihijatrijskog udruženja, a u skladu s istim autizam je neurološki razvojni poremećaj povezan sa simptomima koji uključuju „trajni deficit u socijalnoj komunikaciji i socijalnoj interakciji u više konteksta“ i „ograničeni, ponavljajući obrasci ponašanja, interesa ili aktivnosti“.²

U ovom poglavlju naglasak je stavljen na vrste autizma, njegove simptome, dijagnostiku i liječenje te uzroke i čimbenike koji utječu na razvoj autizma. O svemu ranije spomenutom govori se u nastavku rada.

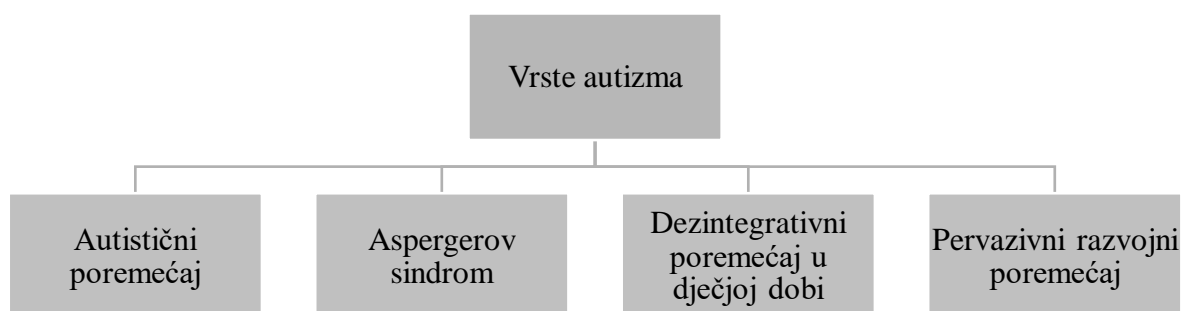
¹ MSD Priručnik za pacijente, *Autizam*. Dostupno: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-za-pacijente/zdravlje-djece/dusevni-poremecaji/autizam> (pristupljeno 14.07.2021.)

² ICDL, About Autism. Dostupno: https://www.icdl.com/parents/about-autism?gclid=Cj0KCQjw9O6HBhCrARIsADx5qCQg6ArNABtx1F6JUxXYt-iT6_f65ziZQgoMmAjFo7AxucL0ihaTZ1gaAgOxEALw_wcB (pristupljeno 14.07.2021.)

1.1. Vrste autizma

U svom petom izdanju priručnika Američko psihijatrijsko udruženje klasificiralo je četiri vrste autizma, a iste su prikazane Slikom 1.

Slika 1. Vrste autizma

Izvor: izrada autorice

Autistični poremećaj još se naziva i Kannerov poremećaj, a okarakterizirao ga je 1930. godine dr. Kranner. Osnove karakteristike ove vrste poremećaja utemeljene su na istraživanju koje je provedeno na ispitanicima s autizmom. Rezultati istraživanja ukazali su na to kako 95% ispitanika ima ograničene emocionalne veze s drugim ljudima i zatvaranje u vlastiti svijet. Isto tako, važno je istaknuti kako ova osobe koje boluju od ovog poremećaja su izuzetno uznemireni kada su izloženi bukami, jakim svjetlima ili zvukovima.

Nadalje, Aspergerov sindrom je poremećaj iz autističnog spektra, a dijagnoza se u većini slučajeva postavlja nešto kasnije nego što je to slučaj kod prethodne vrste autizma. Naime, osobe s Aspergerovim sindromom imaju srednju ili visoku razinu inteligencije što može dovesti do deficita u području socijalnih vještina i problema u ponašanju. Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na to kako osobe s Aspergerovim sindromom pokazuju

nedostatak empatije, imaju lošu psihomotoriku te postaju „opsjednuti“ određenim temama za razgovor.³

Isto tako, važno je istaknuti kako su provedena i brojna istraživanja o uzrocima nastanka Aspergerovog sindroma, a rezultati istih ukazuju kako temelji problem proizlazi iz disfunkcije različitih moždanih ćelija koje se nalaze u području sljepoočnice i malog mozga. Bez obzira što su dosadašnja istraživanja ukazala kako ljudi koji boluju od Aspergerovog sindroma imaju visoku razinu inteligencije, bitno je istaknuti kako ne postižu neke značajnije rezultate u testovima inteligencije.⁴

Poremećaj dezintegracije u djetinjstvu ili Hellerov sindrom je poremećaj koji se najčešće pojavljuje u dobi oko dvije godine života, a dosadašnja istraživanja ukazala su na to kako se može dijagnosticirati tek nakon 10. godine života, odnosno u školskoj dobi. Ovaj poremećaj sličan je prethodna dva poremećaja jer se manifestira kroz socijalne vještine, komunikaciju i obrasce ponašanja. Stručnjaci navode kako je ovaj poremećaj dosta rjeđi neki što je to autistični poremećaj, ali njegovi simptomi i posljedice su daleko dublje.⁵

Četvrti poremećaj iz ove kategorije je nespecifični generalizirani razvojni poremećaj, a klinički simptomi su deficit društvene uzajamnosti, ozbiljni komunikacijski problemi i postojanje neobičnih, ograničenih i stereotipnih interesa i aktivnosti.⁶ S obzirom kako je posljednja vrsta autizma nespecifičan oblik u pojedinim slučajevima je dijagnosticiran i opsesivno-kompulzivni poremećaj (bipolarni poremećaj) koji onemogućava razvoj normalnog socijalnog ponašanja.

Zaključno, za sve vrste autizma važno je spomenuti kako postoje poteškoće u njihovom proučavanju, a te poteškoće postoje je je ovo područje istraživanja dosta problematično pogotovo kada je riječ o komunikacijskim vještinama autističkih osoba.

³ Psihologija.org, 4 vrste autizma i njihove karakteristike. Dostupno: <https://bs.warbletoncouncil.org/tipos-autismo-2985> (pristupljeno 14.07.2021.)

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

1.2. Simptomi autizma

Simptomi autizma mogu biti različiti, a ovisi o stupnju bolesti i karakteristikama čovjeka, odnosno u kojoj životnoj dobi se pojavljuju prvi simptomi. Osnovni simptomi koji se mogu pojaviti kod skoro svakog čovjeka koji ima autizam su razvojne poteškoće koje utječu na način ponašanja i komuniciranja s drugim ljudima. Slijedom navedenog važno je istaknuti kako neka autistična djeca počinju pokazivati prve znakove autizma u dobi od nekoliko mjeseci do nekoliko godina života.

Prema dosadašnjim istraživanjima prve znakove i simptome roditelji autistične djece uočavaju kada njihovo dijete navrší 12 godina života, a više od 80% roditelja znakove i simptome autizma primijeti oko druge godine života.

S obzirom da je već ranije istaknuti kako postoji nekoliko simptoma koji su karakteristični za sve autistične osobe, a to su: socijalne vještine, komunikacija i obrasci ponašanja, u nastavku rada donosi se pojedinačna analiza svakog simptoma. Naime, kada je riječ o socijalnim vještinama važno je istaknuti kako dijete s autizmom ima poteškoće u komunikaciji s drugom djecom. Problemi sa socijalnim vještinama temelji su znakovi autizma, a manifestiraju se na način da autistično dijete prve simptome pokazuje u životnoj dobi od 8 do 10 mjeseci što uključuje:⁷

- ne reagiranje na svoje ime,
- socijalna distanca, odnosno ne zanima ih igra sa svojim vršnjacima ili roditeljima,
- vole biti sami,
- izbjegavaju ili odbijaju fizički kontakt,
- izbjegavaju kontakt očima,
- kad su uznemireni ili preplašeni povuku se u svoj „kutak“,
- ne razumiju ni svoje ni tuđe emocije.

Nadalje, drugi znak autizma je problem u komunikaciji. Oko 40% autistične djece uopće ne govori, a između 25% i 30% razvija samo neke jezične vještine tijekom dojenačke dobi pa ih kasnije gubi. Isto tako, rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na to kako neka djeca s

⁷ Renee, A. (2020): What Are the Symptoms of Autism? Dostupno: <https://www.webmd.com/brain/autism/symptoms-of-autism> (pristupljeno 14.07.2021.)

autizmom počnu govoriti i razgovarati tek kasnije. Prvi simptomi autizma kada je riječ o komunikacijskim vještinama su:⁸

- odgađanje razvoja govornih i jezičnih sposobnosti,
- ponavljanje istih fraza ili riječi iznova,
- problem s zamjenicama „vi“ umjesto „ja“,
- rijetko korištenje gesti prilikom razgovora,
- nemogućnosti fokusiranja je jednu temu tijekom razgovara ili nemogućnost odgovaranja na pitanja,
- autistično dijete ne prepoznaje šalu.

Osim problema sa socijalnim vještinama i komunikacijom važno je spomenuti i drugačije obrasce ponašanja. Naime, djeca s autizmom imaju neobične obrasce ponašanja koji se manifestiraju kao:⁹

- ponavljajuće ponašanje poput mahanja rukama, ljuljanja, skakanja i slično,
- konstantno hiperaktivno ponašanje s neujednačenim pokretima tijela,
- fiksacije na određenim aktivnostima ili objektima,
- specifične rutine i obrasci ponašanja,
- impulzivnost,
- ponekad agresivno ponašanje prema sebi i drugima,
- nespretnost i sl.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

1.3. Dijagnoza i liječenje

Postavljanje dijagnoze autističnog djeteta nije ni malo jednostavan zadatak. S obzirom na ranije spomenute simptome i znakove autizma prilikom postavljanja dijagnoze važno je pristupiti pažljivo. Naime, autistično dijete je distancirano od ljudi, ne stvara bliske emotivne veze s drugim ljudima, izbjegava fizički kontakt i slično. Liječnici dijagnozu postavljanju uglavnom na temelju dugotrajnog proučavanja autističkog djeteta te primjenom cijelog niza testova koji upućuju na oštećenje moždanih stanica.

Isto tako, važno je istaknuti kako osobe s autizmom nemaju isti stupanj inteligencije, pa se testiranje istog provodi u skladu sa stanjem autistične osobe. Za testove inteligencije karakteristično je da se ponavljanju nekoliko puta, a kod tzv. testova izvođenja zabilježeni su značajno bolji rezultati nego kod verbalnih testova. Naime, autistična djeca bolje rješavaju testove motoričkih i prostornih vještina nego standardne IQ testove. Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na to kako 70% autistične djece ima neki oblik mentalne retardacije, a IQ iznosi oko 70 ili je u pojedinačnim slučajevima i manji od 70. Evidentiran je i podatak kako između 20% i 40% autistične djece ima IQ niži od 50, dok druga djeca imaju povećane moždane komore što se utvrđuje uz pomoć CT uređaja, dok se kod odraslih osoba moždane anomalije u pravilu dijagnosticiraju magnetskom rezonancom.¹⁰

Kada je riječ o liječenju za isto je važno je istaknuti kako se ponajprije započinje s govornom terapijom. Govorna terapija primjenjuje se jako rano u kombinaciji s okupacijskom i fizičkom terapijom. Pored ranije spomenutih terapija primjenjuje se i bihevioralna terapija koja značajno doprinosi učenju obrazaca ponašanja. Nadalje, kada je riječ o farmakološkoj terapiji, odnosno terapiji lijekovima bitno je spomenuti kako se ista primjenjuje ovisno o stupnju autizma. Naime, za agresivno ponašanje koristi se *Haloperidol* koji pomaže kontrolirati agresivno i autodestruktivno ponašanje. S druge strane, *Fenfluramin buspiron*, *risperidon* i *selektivni inhibitori* ponovnog unosa serotonina (fluoksetin, paroksetin i sertralin) koriste se da spriječe različite simptome i ponašanja autistične djece.¹¹

¹⁰ MSD Priručnik za pacijente, Autizam. Dostupno: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-za-pacijente/zdravlje-djece/dusevni-poremecaji/autizam> (pristupljeno 14.07.2021.)

¹¹ MSD Priručnik za pacijente, Autizam. Dostupno: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-za-pacijente/zdravlje-djece/dusevni-poremecaji/autizam> (pristupljeno 14.07.2021.)

1.4. Uzroci i čimbenici koji utječu na razvoj autizma

Često pitanje nakon dijagnoze autizma koje se logički nameće odnosi se na uzroke i čimbenike koji utječu na razvoj autizma. Dosadašnja istraživanja provedena glede identificiranja uzroka i čimbenika koji utječu na razvoj autizma sugeriraju da se autizam razvija iz kombinacije genetskih i negenetskih utjecaja ili utjecaja okoline. S obzirom na ranije spomenuto važno je istaknuti kako ova kombinacija povećava rizik da dijete razvije autizam. Isto tako važno je imati na umu da povećani rizik nije isto što i uzrok. Primjera radi, neke promjene gena povezane s autizmom mogu se naći i kod ljudi koji nemaju taj poremećaj.

Kada je riječ o prvoj kategoriji, odnosno genetskim čimbenicima rezultati istraživanja ukazuju kako se autizam obično javlja u obitelji. Drugim riječima, promjene u određenim genima povećavaju rizik da dijete razvije autizam. Ako roditelj ima jednu ili više od ovih promjena gena, mogu se prenijeti na dijete (čak i ako roditelj nema autizam). Kao produkt takvog stanja ove genetske promjene nastaju spontano u ranom embriju ili prilikom oplodnje jajne stanice što u konačnici utječe na razvoj gena za autizam.¹²

Nadalje, kada je riječ o drugom čimbeniku odnosno rizicima iz okoliša važno je spomenuti kako dosadašnja istraživanja pokazuju da određeni utjecaji iz okoline mogu dodatno povećati ili smanjiti rizik od autizma kod ljudi koji su genetski predisponirani na ovaj poremećaj. Rizik se dodano povećava prilikom komplikacija u trudnoći ili porođaja, a za smanjenje ovog rizika liječnici u pravilu preporučuju zdrav način života tijekom trudnoće, odnosno korištenje prenatalnih vitamina.

S druge strane važno je spomenuti i razlike u biologiji mozga, odnosno o ključnim aspektima prilikom razvoja mozga embrija. Naime, rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na to kako postoji međusobni utjecaj između moždanih živčanih stanica embrija što u konačnici utječe na razvoj embrija, odnosno nastanak autizma. Ipak, sve ranije spomenute studije nisu zasigurno potvrđene, nego predstavljaju jednu od mogućih verzija nastanak autizma.

¹² Autismspeaks.com, What Causes Autism? Dostupno: <https://www.autismspeaks.org/what-causes-autism> (pristupljeno 15.07.2021.)

2. PRIMJENA TERAPIJE

Već ranije je istaknuto kako će terapija ovisi o stanju djeteta s autizmom, a osnovni cilj terapije je povećati sposobnost djetetovog funkcioniranja smanjenjem simptoma poremećaja iz autističnog spektra i podržavanjem razvoja i učenja. Rana intervencija tijekom predškolske dobi može pomoći djetetu da nauči kritične socijalne, komunikacijske, funkcionalne i vještine ponašanja. U ovom poglavlju naglasak je stavljen na terapije ponašanja i komunikacije, obrazovne terapije, obiteljske terapije, ostale terapije, terapije lijekovima te alternativne terapije o kojima se govori u nastavku rada.

2.1. Terapije ponašanja i komunikacije

Kod terapija ponašanja i komunikacije naglasak je stavljen na programima koji se bave nizom socijalnih, jezičnih i poteškoća u ponašanju povezanih s poremećajem iz autističnog spektra. Neki se programi usredotočuju na smanjenje problematičnog ponašanja i podučavanje novih vještina, dok ostali programi usredotočeni su na podučavanje djece kako se ponašati u socijalnim situacijama ili bolje komunicirati s drugima. Analiza primijenjenog ponašanja (ABA) može pomoći djeci da nauče nove vještine i generaliziraju te vještine u više situacija putem motivacijskog sustava temeljenog na nagrađivanju.¹³

¹³ MayoClinic.org, Diagnosis & Treatment. Dostupno: <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/autism-spectrum-disorder/diagnosis-treatment/drc-20352934> (pristupljeno 16.07.2021.)

2.2. Obrazovne terapije

Obrazovne terapije uglavnom se primjenjuju kod djece s poremećajem iz autističnog spektra, a isti često dobro reagiraju na visoko strukturirane obrazovne programe. Uspješni programi obično uključuju tim stručnjaka i razne aktivnosti za poboljšanje socijalnih vještina, komunikacije i ponašanja. Obrazovna terapije uglavnom primjenjuje se kod djece predškolske dobi koja dobivaju intenzivne, individualizirane intervencije u ponašanju, a rezultati često pokazuju dobar napredak i uspjeh.¹⁴

¹⁴ MayoClinic.org, Diagnosis & Treatment. Dostupno: <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/autism-spectrum-disorder/diagnosis-treatment/drc-20352934> (pristupljeno 16.07.2021.)

2.3. Obiteljske terapije i ostale terapije

Za obiteljsku terapiju je karakteristično da se provodi u krugu roditelja i ostalih članova obitelji. Naime, roditelji i ostali članovi obitelji mogu naučiti kako se igrati i komunicirati sa svojom djecom na načine koji promiču vještine socijalne interakcije, upravljaju problematičnim ponašanjem i podučavaju vještine i komunikaciju u svakodnevnom životu.¹⁵

Pored obiteljske terapije postoji i cijeli niz ostalih terapija koje se primjenjuju ovisno o potrebama djeteta. U ovu kategoriju ubraja se govorna terapija za poboljšanje komunikacijskih vještina, radna terapija za podučavanje svakodnevnom životu i fizikalna terapija za poboljšanje kretanja i ravnoteže mogu biti korisne. Veliku ulogu u provođenju obiteljske terapije ili neke iz kategorija ostalih terapija ima psiholog. Psiholog može preporučiti načine rješavanja problemskog ponašanja što će se u konačnici imati pozitivan utjecaj i olakšati svakodnevni život i djeteta i roditelja.

¹⁵ Ibid.

2.4. Terapija lijekovima

Već ranije je spomenuti kako nema adekvatne terapije lijekovima, nego se ista primjenjuje s ciljem suzbijanja agresivnog i autodestruktivnog ponašanja. Naime, važno je istaknuti kako nijedan lijek ne može poboljšati osnovne znakove poremećaja iz autističnog spektra, ali određeni lijekovi mogu pomoći u kontroli simptoma. Na primjer, mogu se propisati određeni lijekovi ako je dijete hiperaktivno. S druge strane, antipsihotični lijekovi ponekad se koriste za liječenje ozbiljnih problema u ponašanju, dok se za anksioznost mogu propisati antidepresivi.¹⁶

Isto tako važno je istaknuti da prilikom korištenja terapije lijekovima posebno treba voditi računa o međusobnom djelovanju lijekova na organizam autističnog djeteta. Naime, kombinacija antidepresiva i lijekova za suzbijanje hiperaktivnog ponašanja može imati cijeli niz nuspojava koje se negativno održavaju na život autističnog djeteta.

¹⁶ Ibid.

2.5. Terapije iz područja alternativne medicine

Budući da se poremećaj iz autističnog spektra ne može izliječiti, mnogi roditelji traže alternativne ili komplementarne terapije, ali ti tretmani imaju malo ili nimalo istraživanja koja bi pokazala da su učinkovita, štoviše postoji mogućnost nenamjernog pojačavanja negativnog ponašanja kod autističnog djeteta.

Primjeri komplementarnih i alternativnih terapija koje mogu ponuditi određenu korist ako se koriste u kombinaciji s liječenjem temeljenim na dokazima uključuju:¹⁷

1. **Kreativne terapije:** neki se roditelji odluče nadopuniti obrazovnu i medicinsku intervenciju umjetničkom terapijom ili glazbenom terapijom koja se usredotočuje na smanjenje osjetljivosti djeteta na dodir ili zvuk. Ove terapije mogu ponuditi određenu korist kada se koriste zajedno s drugim tretmanima.
2. **Senzorne terapije:** te se terapije temelje na nedokazanoj teoriji da osobe s poremećajem iz autističnog spektra imaju poremećaj senzorne obrade koji uzrokuje probleme u toleriranju ili obradi osjetnih informacija, poput dodira, ravnoteže i sluha. Terapeuti koriste četke, cijede igračke, trampoline i druge materijale kako bi stimulirali ta osjetila. Istraživanje nije pokazalo da su ove terapije učinkovite, ali moguće je da mogu ponuditi određenu korist kada se koriste zajedno s drugim tretmanima.
3. **Masaža:** iako masaža može biti opuštajuća, nema dovoljno dokaza da se utvrdi poboljšava li simptome poremećaja iz autističnog spektra.
4. **Terapija kućnim ljubimcima:** kućni ljubimci mogu pružiti druženje i rekreaciju, ali potrebno je više istraživanja kako bi se utvrdilo poboljšava li interakcija sa životinjama simptome poremećaja iz autističnog spektra.

Osim ranije spomenutih alternativnih terapija koje mogu utjecati na ublažavanje simptoma autizma, u nastavku rada donosi se prikaz i alternativnih terapija koje se također primjenjuju ali ne postoje nikakvi znanstveni dokazi da pozitivno djeluju. Primjeri ovih terapija su:¹⁸

¹⁷ MayoClinic.org, Diagnosis & Treatment. Dostupno: <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/autism-spectrum-disorder/diagnosis-treatment/drc-20352934> (pristupljeno 16.07.2021.)

¹⁸ MayoClinic.org, Diagnosis & Treatment. Dostupno: <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/autism-spectrum-disorder/diagnosis-treatment/drc-20352934> (pristupljeno 16.07.2021.)

1. **Posebne dijete:** nema dokaza da su posebne dijete učinkovit tretman za poremećaj iz autističnog spektra. A za rastuću djecu restriktivna prehrana može dovesti do prehrambenih nedostataka. Isto tako, važno je istaknuti ukoliko se roditelji odluče za primjenu ove terapije, odnosno za restriktivnu prehranu potrebno je ponajprije konzultirati se s liječnikom kako bi izradio plan prehrane.
2. **Dodaci vitamina i probiotici:** iako nisu štetni kada se koriste u normalnim količinama, nema dokaza da su korisni za simptome poremećaja iz autističnog spektra, a dodaci mogu biti skupi. Primjenom ove terapije potrebno je konzultirati se s liječnikom o odgovarajućim dozama kako ne bi isti imali negativne učinke.
3. **Akupunktura:** ova se terapija koristi s ciljem poboljšanja simptoma poremećaja iz autističnog spektra, ali istraživanje ne podržava učinkovitost akupunkture.

Komplementarni i alternativni tretmani koji nemaju nikakav dokaz učinkovitosti, ali se i dalje primjenjuju za liječenje autizma te se strogo zabranjuju su:¹⁹

1. **Kelacijska terapija:** stručnjaci navode kako ovaj tretman uklanja živu i druge teške metale iz tijela, ali ne postoji poznata veza s poremećajem iz autističnog spektra. Kelacijska terapija poremećaja iz autističnog spektra nije podržana dokazima istraživanja i može biti vrlo opasna. U nekim su slučajevima djeca koja su liječena kelacijskom terapijom umrla.
2. **Hiperbarični tretmani kisikom:** tretman koji uključuje udisanje kisika unutar komore pod tlakom. Pokazalo se da ovaj tretman nije učinkovit u liječenju simptoma poremećaja iz autističnog spektra i nije ga odobrila Uprava za hranu i lijekove (FDA) za ovu upotrebu.
3. **Intravenske infuzije imunoglobulina (IVIG):** nema dokaza da upotreba infuzija IVIG poboljšava poremećaj iz autističnog spektra, a FDA nije odobrila proizvode za imunoglobulin za ovu upotrebu.

¹⁹ Ibid.

3. AUTIZAM I PRAKSA U HRVATSKOJ

U ovom poglavlju naglasak je stavljen na zakonske i podzakonske propisi koji reguliraju područje autističnog spektra, donosi se prikaz dijagnostičkih kriterija i prakse liječenja autizma u Hrvatskoj te se statistički prikazuju podaci o broju oboljelih osoba s autizmom, a sve u skladu s raspoloživim statističkim izvješćima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za razdoblje od 2015. do 2019. godine.

3.1. Zakonski okvir

Sukladno čl. 3. Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom („Narodne novine“ br. 64/01) propisano je kako se „Hrvatski registar o osobama s invaliditetom sastoji od općeg i posebnog dijela. U opći dio Registra unose se opći podaci o osobi: ime i prezime osobe, spol, JMBG, mjesto rođenja, prebivalište, boravište, obrazovanje, zvanje, zaposlenje i bračno stanje. U posebno dio Registra unose se podaci o vrstama tjelesnih i mentalnih oštećenja, i to:²⁰

1. oštećenje vida,
2. oštećenje sluha,
3. oštećenje govorno-glasovne komunikacije,
4. oštećenje središnjeg živčanog sustava,
5. oštećenje perifernog živčanog sustava,
6. oštećenje drugih organa i organskih sustava (dišni, cirkulacijski, probavni, endokrini, kože i potkožnog tkiva i urogenitalni),
7. mentalna retardacija,
8. autizam,
9. duševni poremećaji,
10. više vrsta oštećenja“.

Slijedom navedenog, čl. 12. Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom propisano je kako je „autizam stanje u kojem je došlo do poremećaja emocionalne stabilnosti, inteligencije, psihomotornih sposobnosti, verbalne i socijalne komunikacije. Osnovna znakovitost autizma je povlačenje u sebe, poremećaji glasnogovorne komunikacije i nesvrhovita aktivnost i perservacija“.²¹

Osim ranije navedene zakonske definicije važno je spomenuti i prava iz sustava socijalne skrbi za osobe s poremećajem iz spektra. Naime, traženje prava iz sustava socijalne skrbi za osobe s poremećajem iz spektra u nadležnosti su Centra za socijalnu skrb. Sukladno važećim zakonskim i podzakonskim propisima koji se primjenjuju za predmetno područje propisana su prava prikazana Tablicom 1.

²⁰ čl. 3. Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom („Narodne novine“ br. 64/01)

²¹ čl. 12. Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom

Tablica 1. Prava iz sustava socijalne skrbi i uvjeti za njihovo ostvarivanje

PRAVO IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI	UVIJET/OPIS
JEDNOKRATNA NAKNADA	priznaje se samcu ili kućanstvu koje zbog trenutačnih materijalnih teškoća nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarne nepogode i slično. Ostvaruje je u novčanom iznosu ili u naravi. Iznosi do 2.500 kn za samca ili 3.500 kn za kućanstvo.
UVEĆANA NOVČANA NAKNADA	priznaje se u osobito opravdanim slučajevima uz prethodnu suglasnost Ministarstva, a iznosi do 10.000 kuna.
DOPLATAK ZA POMOĆ I NJEGU	priznaje se osobi koja ne može sama udovoljiti osnovnim životnim potrebama uslijed čega joj je prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe u organiziranju prehrane, pripremi i uzimanju obroka, nabavi namirnica, čišćenju i pospremanju stana, oblačenju i svlačenju, održavanju osobne higijene, kao i obavljanju drugih osnovnih životnih potreba. Doplatk u punom opsegu: iznosi 600,00 kn, a u smanjenom opsegu iznosi 420,00 kn.
OSOBNA INVALIDNINA	priznaje se osobi s teškim invaliditetom ili drugim teškim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, u svrhu zadovoljavanja njezinih životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice. Iznosi 1.500 kn.
STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA	priznaje se roditelju djeteta s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom koja je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe, jer joj je zbog održavanja života potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata koje je prema preporuci

liječnika osoba osposobljena ili potpuno nepokretna i uz pomoć ortopedskih pomagala ili ima više vrsta teških oštećenja.

Izvor: izrada autorice prema Zbornik skupa (2018): Simpozij skrb o osobama s poremećajem iz spektra autizma – potrebe i mogućnosti, Dubrovnik.

Osim prava iz područja socijalne skrbi i uvjeta koji su navedeni u Tablici 1. potrebno je priložiti o zakonom propisanu dokumentaciju. Primjera radi, za ostvarivanje osobne invalidnine potrebna je sljedeća dokumentacija:²²

1. preslike osobne iskaznice za sve članove kućanstva,
2. domovnica i rodni list za dijete,
3. uvjerenje o upisu u katastarski operat za sve članove kućanstva,
4. zemljišno-knjižni izvadak za sve članove kućanstva,
5. potvrde o visini dohotka iz Porezne uprave za sve članove kućanstva,
6. medicinska dokumentacija o primarnoj bolesti,
7. Izjava o zajedničkom kućanstvu (samo za doplatu za pomoć i njegu)²³.

Nadalje, za ostvarivanje statusa roditelja njegovatelja potrebna je sljedeća dokumentacija:²³

1. „preslika osobne iskaznice za roditelja,
2. rodni list i domovnica,
3. potvrda da roditelj nije u radnom odnosu (ako jest radni se odnos prekida),
4. potvrda da dijete boravi u ustanovi manje od 4 sata dnevno u predškolskoj, obrazovnoj ili zdravstvenog ustanovi“.

²² Irena Primorac Bošnjak, Poremećaj iz spektra autizma-dijagnostički pristup, Udruga Dubrovnik zdravi grad, *Simpozij Skrb o osobama s poremećajem iz spektra autizma-potrebe i mogućnosti*, Udruga Dubrovnik zdravi grad, Dubrovnik, 2018. str. 6.

²³ Irena Primorac Bošnjak, Poremećaj iz spektra autizma-dijagnostički pristup, Udruga Dubrovnik zdravi grad, *Simpozij Skrb o osobama s poremećajem iz spektra autizma-potrebe i mogućnosti*, Udruga Dubrovnik zdravi grad, Dubrovnik, 2018. str. 6.

3.2. Dijagnostički kriteriji i praksa liječenja autizma u Hrvatskoj

Dijagnostika poremećaja iz spektra autizma složen je postupak koji zahtijeva specifična znanja stručnjaka o razvoju, diferencijalnoj dijagnostici, pristupanju djeci s teškoćama, prilagodbi dijagnostičkih postupaka, komunikaciji s obitelji i dr. Stoga procjenu poremećaja trebao bi provoditi iskusan i u tom području educiran multidisciplinarni tim stručnjaka. Obvezan dio dijagnostičkog postupka je primjena mjernog instrumenta specifičnog za dijagnostiku poremećaja iz spektra autizma te procjena razvojnih područja, vještina i sposobnosti (kognitivne sposobnosti, socio-komunikacijske sposobnosti, jezično-govorne sposobnosti, adaptivne vještine i sl.). Zlatnim standardom među dijagnostičkim instrumentima za poremećaj iz spektra autizma smatra se Opservacijski protokol za dijagnostiku autizma (*The Autism Diagnostic Observation Schedule 2nd Edition: ADOS-2*). Instrument omogućava standardiziranu procjenu komunikacijskih vještina, interakcije, igre i sveukupnog općeg ponašanja pojedinaca, te strukturirano kodiranje istih. Stručnjak koji primjenjuje test može objediniti informacije koje potvrđuju dijagnozu, planirati rehabilitaciju i terapijske ciljeve.²⁴

²⁴ Ibid.

3.3. Statistički prikaz oboljelih od autizma u Hrvatskoj (2015.-2019.)

Od 2002. godine unutar Zavoda za javno zdravstvo oformljen je Registar osoba s invaliditetom čija je osnovna uloga propisana čl. 1 Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, a istim je propisano kako „prikuplja podatke o uzorku, vrsti, stupnju i težini tjelesnog oštećenja zdravlja osobe s invaliditetom, način obrade i korištenje podataka te zaštita podataka o osobama s invaliditetom“.²⁵

Za potrebe prikaza i analize statističkih podataka o osobama oboljelim od autizma na području Republike Hrvatske izvršen je uvid u javno dostupan Hrvatski registar osoba s invaliditetom, a u obzir je uzeto razdoblje od 2015. do 2019. godine.

Prema Izvješću Hrvatskog registra osoba s invaliditetom u 2015. godini evidentirano je ukupno 1855 osoba s autizmom.²⁶ Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2015. godinu po županijama prikazan je Tablicom 2.

²⁵ čl. 1 Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom

²⁶ Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2015.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

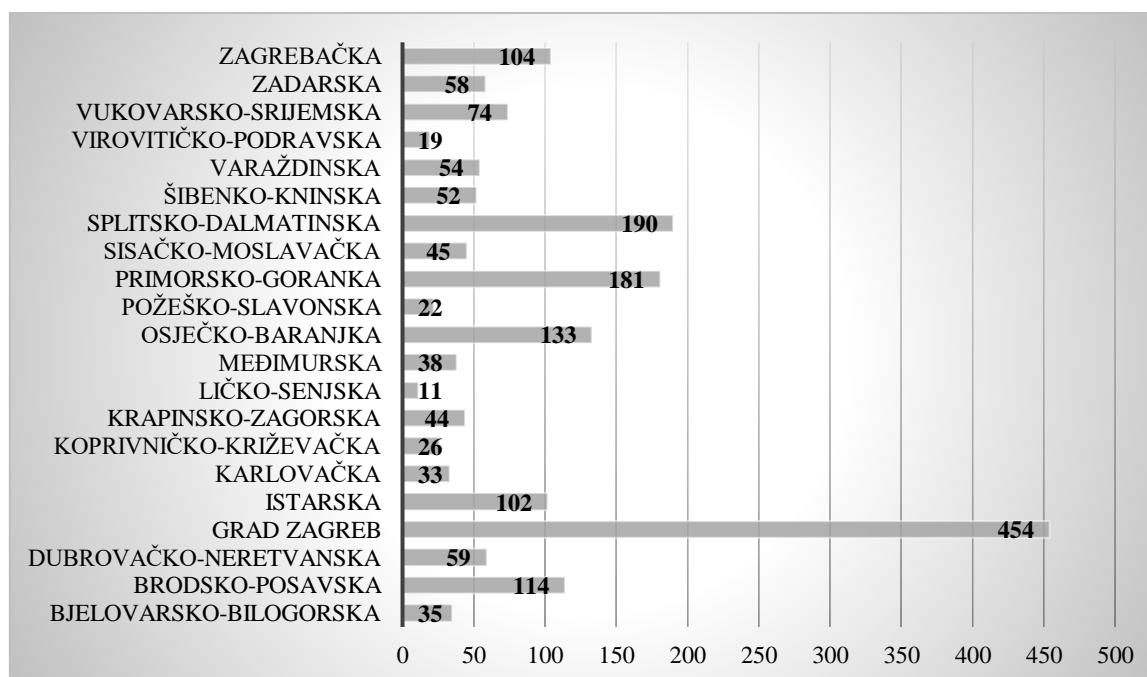
Tablica 2. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2015. godinu po županijama

Vrsta oštećenja: autizam	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom	Prevalacija/1.000 stanovnika
Bjelovarsko-bilogorska	35	0,3	0,3
Brodsko-posavska	114	0,7	0,7
Dubrovačko-neretvanska	59	0,5	0,5
Grad Zagreb	454	0,5	0,6
Istarska	102	0,8	0,5
Karlovačka	33	0,2	0,3
Koprivničko-križevačka	26	0,2	0,2
Krapinsko-zagorska	44	0,2	0,3
Ličko-senjska	11	0,2	0,2
Međimurska	38	0,4	0,3
Osječko-baranjska	133	0,4	0,4
Požeško-slavonska	22	0,2	0,3
Primorsko-goranska	181	0,8	0,6
Sisačko-moslavačka	45	0,2	0,3
Splitsko-dalmatinska	190	0,3	0,4
Šibensko-kninska	52	0,4	0,5
Varaždinska	54	0,3	0,3
Virovitičko-podravska	19	0,2	0,2
Vukovarsko-srijemska	74	0,4	0,4
Zadarska	58	0,4	0,3
Zagrebačka	104	0,3	0,3

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2016.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Iz Tablice 2. evidentno je kako najveći broj osoba oboljelih od autističkog poremećaja u 2015. godini nalazi se u Gradu Zagrebu (N=454), a na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska (N=190). Najmanje oboljelih ima na području Ličko-senjske županije (N=11). Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2015. godinu prikazana je Grafikonom 1.

Grafikon 1. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2015. godinu

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2016.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

U Hrvatskom registru osoba s invaliditetom za 2016. godinu evidentirano je ukupno 1865 osoba sa spektrom autizma.²⁷ Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2016. godinu po županijama prikazan je Tablicom 3.

²⁷ Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2016.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

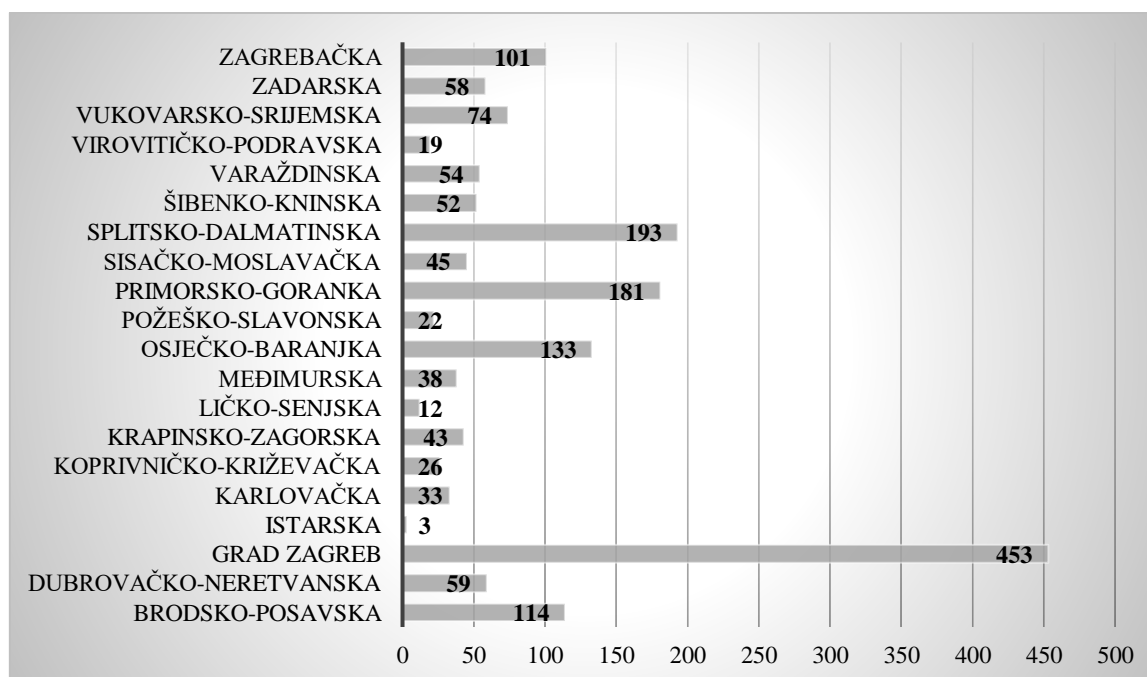
Tablica 3. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2016. godinu po županijama

Vrsta oštećenja: autizam	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom	Prevalacija/1.000 stanovnika
Bjelovarsko-bilogorska	35	0,3	0,3
Brodsko-posavska	114	0,7	0,7
Dubrovačko-neretvanska	59	0,5	0,5
Grad Zagreb	453	0,5	0,6
Istarska	103	0,8	0,5
Karlovačka	33	0,2	0,3
Koprivničko-križevačka	26	0,2	0,2
Krapinsko-zagorska	43	0,2	0,3
Ličko-senjska	12	0,2	0,2
Međimurska	38	0,4	0,3
Osječko-baranjska	133	0,4	0,4
Požeško-slavonska	22	0,2	0,3
Primorsko-goranska	181	0,8	0,6
Sisačko-moslavačka	45	0,2	0,3
Splitsko-dalmatinska	193	0,3	0,4
Šibensko-kninska	52	0,4	0,5
Varaždinska	54	0,3	0,3
Virovitičko-podravska	19	0,2	0,2
Vukovarsko-srijemska	74	0,4	0,4
Zadarska	58	0,4	0,3
Zagrebačka	101	0,3	0,3

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2016.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Iz Tablice 3. evidentno je kako najveći broj osoba oboljelih od autističkog poremećaja u 2016. godini nalazi se u Gradu Zagrebu (N=453), a na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska (N=193). Najmanje oboljelih ima na području Ličko-senjske županije (N=12). Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2016. godinu prikazana je Grafikonom 2.

Grafikon 2. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2016. godinu

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2015.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

U Hrvatskom registru osoba s invaliditetom za 2017. godinu evidentirano je ukupno 1925 osoba sa spektrom autizma, odnosno na 10.000 stanovnika svaka četvrta osoba ima autistični poremećaj.²⁸ Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2017. godinu po županijama prikazan je Tablicom 4.

²⁸ Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/04/Invalidi_2017.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

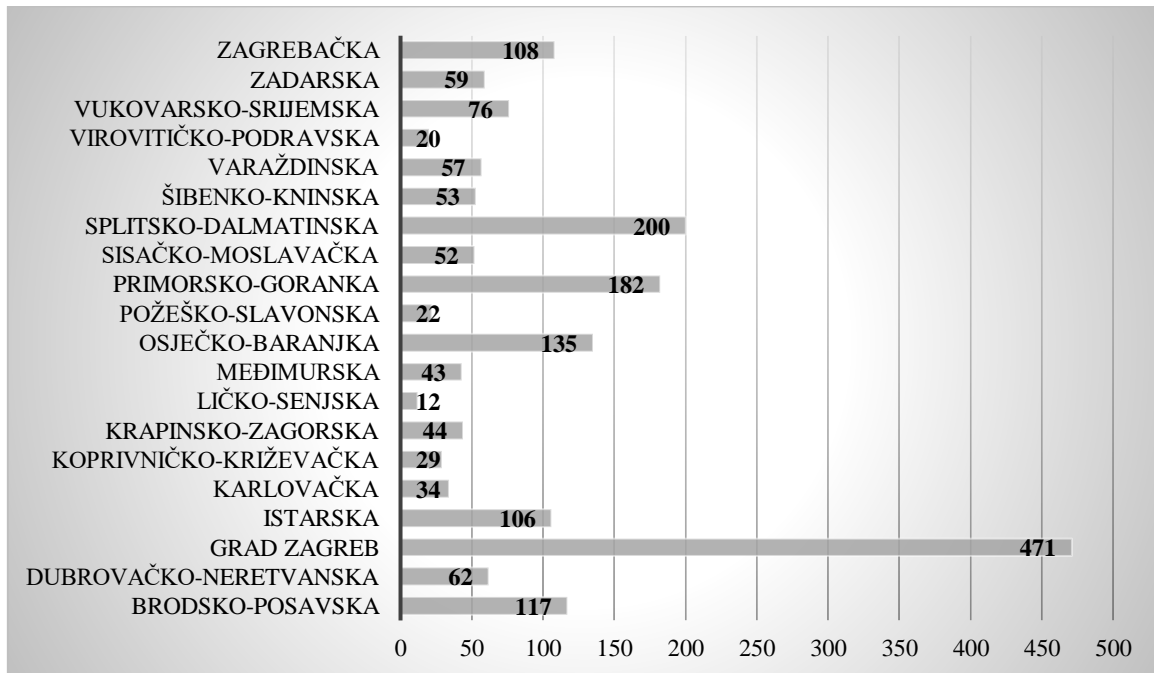
Tablica 4. Statistički prikaz osoba s autističkim poremećajem za 2017. godinu po županijama

Vrsta oštećenja: autizam	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom	Prevalacija/1.000 stanovnika
Brodsko-posavska	117	0,7	0,7
Dubrovačko-neretvanska	62	0,5	0,5
Grad Zagreb	471	0,5	0,6
Istarska	106	0,8	0,5
Karlovačka	34	0,2	0,3
Koprivničko-križevačka	29	0,3	0,3
Krapinsko-zagorska	44	0,2	0,3
Ličko-senjska	12	0,2	0,2
Međimurska	43	0,4	0,4
Osječko-baranjska	135	0,4	0,4
Požeško-slavonska	22	0,2	0,3
Primorsko-goranska	182	0,8	0,6
Sisačko-moslavačka	52	0,3	0,3
Splitsko-dalmatinska	200	0,4	0,4
Šibensko-kninska	53	0,4	0,5
Varaždinska	57	0,3	0,3
Virovitičko-podravska	20	0,2	0,2
Vukovarsko-srijemska	76	0,4	0,4
Zadarska	59	0,4	0,4
Zagrebačka	108	0,4	0,3

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/04/Invalidi_2017.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Iz Tablice 4. evidentno je kako najveći broj osoba oboljelih od autističkog poremećaja u 2017. godini nalazi se u Gradu Zagrebu (N=471), a na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska (N=200). Najmanje oboljelih ima na području Ličko-senjske županije (N=20). Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2017. godinu prikazana je Grafikonom 3.

Grafikon 3. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2017. godinu

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/04/Invalidi_2017.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Prema Izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za 2018. godinu evidentirano je ukupno 2.508 osoba s autizmom, odnosno 0,5% ukupnog broja osoba s invaliditetom.²⁹ Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2018. godinu prikazan je Tablicom 5.

²⁹ Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf (pristupljeno 19.07.2021.)

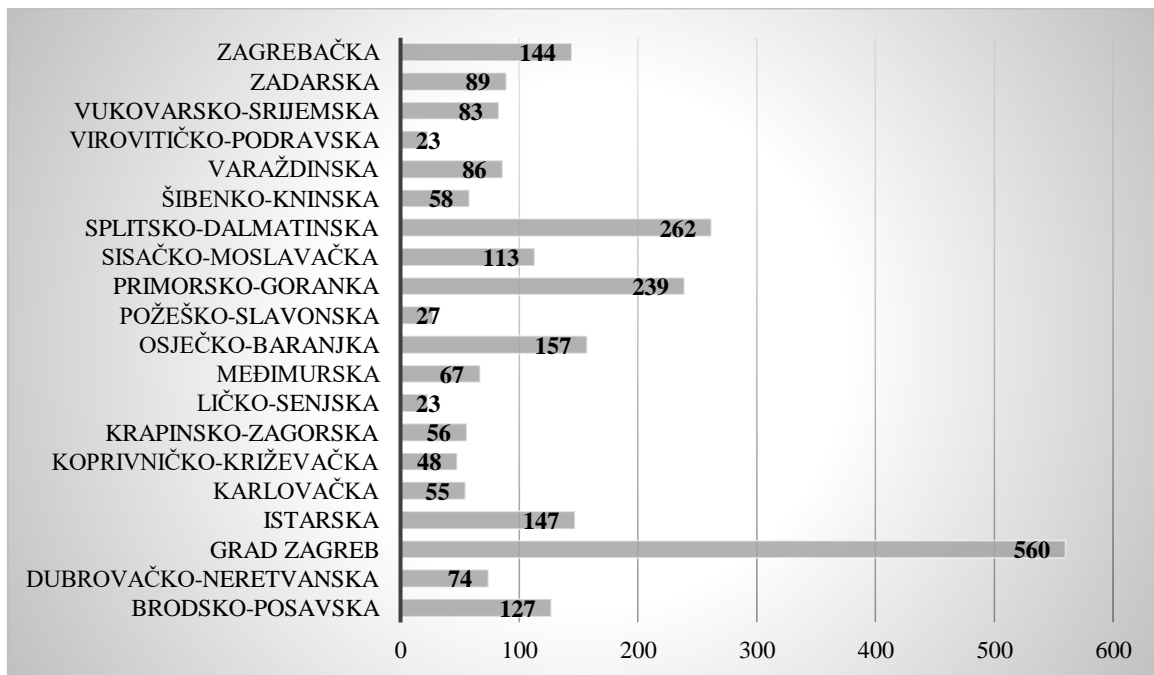
Tablica 5. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2018. godinu po županijama

Vrsta oštećenja: autizam	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom	Prevalacija/1.000 stanovnika
Brodsko-posavska	127	0,9	1
Dubrovačko-neretvanska	74	0,9	0,6
Grad Zagreb	560	0,6	0,7
Istarska	147	1,1	1
Karlovačka	55	0,3	0,5
Koprivničko-križevačka	48	0,3	0,4
Krapinsko-zagorska	56	0,3	0,4
Ličko-senjska	23	0,5	1
Međimurska	67	0,7	1
Osječko-baranjska	157	0,7	1
Požeško-slavonska	27	0,3	0,4
Primorsko-goranska	239	1,2	1
Sisačko-moslavačka	113	0,6	1
Splitsko-dalmatinska	262	0,5	1
Šibensko-kninska	58	0,6	1
Varaždinska	86	0,4	1
Virovitičko-podravska	23	0,3	0,3
Vukovarsko-srijemska	83	0,5	1
Zadarska	89	0,6	1
Zagrebačka	144	0,4	1

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf (pristupljeno 19.07.2021.)

Iz Tablice 5. evidentno je kako najveći broj osoba oboljelih od autističkog poremećaja u 2018. godini nalazi se u Gradu Zagrebu (N=560), a na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska (N=262). Najmanje oboljelih ima na području Virovitičko-podravske županije (N=23). Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2018. godinu prikazana je Grafikonom 4.

Grafikon 4. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2018. godinu

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf (pristupljeno 19.07.2021.)

Prema Izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za 2019. godinu evidentirano je ukupno 2.560 osoba s autizmom, odnosno 0,5% ukupnog broja osoba s invaliditetom. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem po županijama za 2019. godinu prikazan je Tablicom 6.

Tablica 6. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem po županijama za 2019. godinu

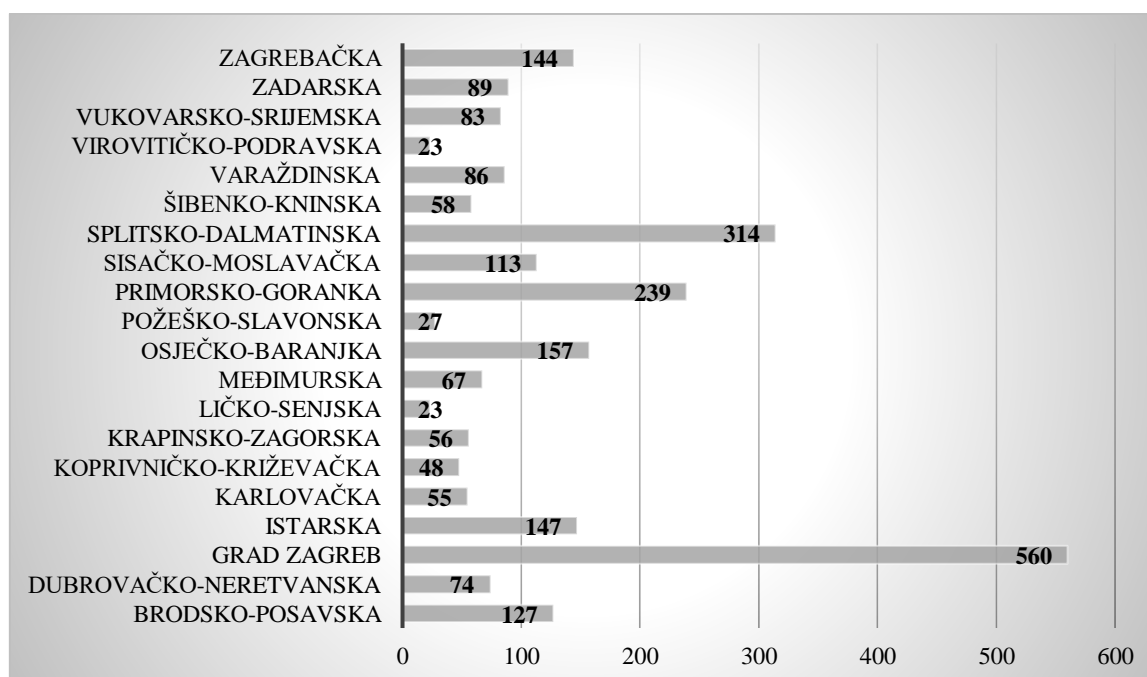
Vrsta oštećenja: autizam	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom	Prevalacija/1.000 stanovnika
Brodsko-posavska	127	0,9	1
Dubrovačko- neretvanska	74	0,9	0,6
Grad Zagreb	560	0,6	0,7
Istarska	147	1,1	1
Karlovačka	55	0,3	0,5
Koprivničko- križevačka	48	0,3	0,4
Krapinsko-zagorska	56	0,3	0,4
Ličko-senjska	23	0,5	1
Međimurska	67	0,7	1
Osječko-baranjska	157	0,7	1
Požeško-slavonska	27	0,3	0,4
Primorsko-goranka	239	1,2	1
Sisačko-moslavačka	113	0,6	1
Splitsko-dalmatinska	314	0,5	1
Šibensko-kninska	58	0,6	1
Varaždinska	86	0,4	1
Virovitičko- podravska	23	0,3	0,3

Vukovarsko-srijemska	83	0,5	1
Zadarska	89	0,6	1
Zagrebačka	144	0,4	1

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf (pristupljeno 19.07.2021.)

Iz Tablice 6. evidentno je kako najveći broj osoba oboljelih od autističkog poremećaja u 2019. godini nalazi se u Gradu Zagrebu (N=560), a na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska (N=314). Najmanje oboljelih ima na području Virovitičko-podravске županije (N=23). Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2019. godinu prikazana je Grafikonom 5.

Grafikon 5. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2019. godinu

Izvor: izrada autorice prema Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf (pristupljeno 19.07.2021.)

Slijedom analiziranih izvješća Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za razdoblje od 2015. do 2019. godine uočava se kako iz godine u godinu bilježi se konstantan porast broja oboljelih od autizma za sve županije, a kroz promatrano razdoblje najviše oboljelih ima na području Grada Zagreba i Splitsko-dalmatinske županije.

ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu bavili smo se analizom djece s spektra autizma te primjenom terapija liječenja takve djece. U radu smo došli do zaključka da je autizam specifična bolest u kojoj dijete ne može razviti normalno ponašanje, ima mnogobrojnih simptoma koje ukazuju na takvo ponašanje, te vrlo važan zaključak da u Republici Hrvatskoj iz godine u godinu ima sve više autistične djece, a grad s najvećim brojem, od samih početaka je Zagreb.

Prednost ovoga rada je što daje širok spektar uvida u simptome autizma i terapije liječenja, a nedostatak je manjak javnih empirijskih istraživanja, također, uz pomoć intervjuiranja roditelja autistične djece, bolje bi pridonjeli pisanju rada.

Smatramo da smo uspješno prikazali i opisali poremećaj autizma te načine na koje se izvodi terapija, te sukladno tome, rezultati spram zadanog cilja su ostvareni.

Gledajući s stručne strane ovaj rad ima velik doprinos djelovanju rehabilitacijskim ustanovama te školama i vrtićima, a s druge strane od velike je pomoći i roditeljima autistične djece i onima koji ih okružuju.

Za obradu ovog rada bilo je dosta dostupne literature u obliku brojnih knjiga, časopisa te internetskih stranica koje su omogućile da se uđe u shvaćanje ponašanje autistične djece te da se nauči postupati s njima.

O ovoj temi ipak bi se moglo pristupiti više, stupivši u kontakt s nekim neurologom, terapeutom, psihologom koji poznaju dublje razloge razvoja i nastanka autizma.

POPIS LITERATURE

Autismspeaks.com, What Causes Autism? Dostupno: <https://www.autismspeaks.org/what-causes-autism> (pristupljeno 15.07.2021.)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2015): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2015.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/03/Invalidi_2016.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/04/Invalidi_2017.pdf (pristupljeno 18.07.2021.)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019): Izvještaj o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Zagreb. Dostupno: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf (pristupljeno 19.07.2021.)

ICDL, About Autism. Dostupno: https://www.icdl.com/parents/about-autism?gclid=Cj0KCQjw9O6HBhCrARIsADx5qCQg6ArNABtx1F6JUxXYt-iT6_f65ziZQgoMmAjFo7AxucL0ihaTZ1gaAgOxEALw_wcB (pristupljeno 14.07.2021.)

MayoClinic.org, Diagnosis & Treatment. Dostupno: <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/autism-spectrum-disorder/diagnosis-treatment/drc-20352934> (pristupljeno 16.07.2021.)

MSD Priručnik za pacijente, Autizam. Dostupno: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-za-pacijente/zdravlje-djece/dusevni-poremecaji/autizam> (pristupljeno 14.07.2021.)

Psihologija.org, 4 vrste autizma i njihove karakteristike. Dostupno: <https://bs.warbletoncouncil.org/tipos-autismo-2985> (pristupljeno 14.07.2021.)

Renee, A. (2020): What Are the Symptoms of Autism? Dostupno: <https://www.webmd.com/brain/autism/symptoms-of-autism> (pristupljeno 14.07.2021.)

Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom („Narodne novine“ br. 64/01)

Zbornik skupa (2018): Simpozij skrb o osobama s poremećajem iz spektra autizma – potrebe i mogućnosti, Dubrovnik.

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Slike

Slika 1. Vrste autizma	3
------------------------------	---

Tablice

Tablica 1. Prava iz sustava socijalne skrbi i uvjeti za njihovo ostvarivanje.....	18
Tablica 2. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2015. godinu po županijama	22
Tablica 3. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2016. godinu po županijama	24
Tablica 4. Statistički prikaz osoba s autističkim poremećajem za 2017. godinu po županijama	26
Tablica 5. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem za 2018. godinu po županijama	28
Tablica 6. Statistički prikaz osoba s autističnim poremećajem po županijama za 2019. godinu	30

Grafikoni

Grafikon 1. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2015. godinu.....	23
Grafikon 2. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2016. godinu.....	25
Grafikon 3. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2017. godinu.....	27
Grafikon 4. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2018. godinu.....	29
Grafikon 5. Usporedba broja osoba s autističkim poremećajem po županijama za 2019. godinu.....	31